

АНАЛІЗ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Анотація: У статті висвітлені актуальні питання трансфертного ціноутворення, досліджується податкова теорія впливу на трансфертне ціноутворення у сучасних умовах в міжнародних організаціях.

Ключові слова: трансфертне ціноутворення, податки, податкові ставки, транснаціональні корпорації.

Abstract: The article highlights current issues of transfer pricing, examines the tax theory of influence on transfer pricing in modern conditions in international organizations.

Key words: transfer pricing, taxes, tax rates, transnational corporations.

Для України трансфертне ціноутворення є досить новим поняттям та набуло актуальності лише в останні декілька років. Але, через масштабну глобалізацію та зростання числа міжнародних компаній, інтерес до цієї теми постійно зростає. Згідно з даними Державної податкової служби України, платниками податків за 2013–2019 рр. подані звіти про здійснені контрольовані операції на загальну суму 15,3 млрд грн.

В Україні за підсумками 2019 р. платниками податків за господарськими операціями, що здійснювалися з пов'язаними особами-нерезидентами, задекларовано 5 308 контрольованих операцій на загальну суму 336 201 млрд грн, із них: із пов'язаними особами 87 %; із країнами, що входять до переліку Кабінету Міністрів України держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підп. 39.2.1.2 підп. 39.2.1 п. 39.2 ст. 39 Податкового кодексу України, 10 %; із переліку організаційно-правових форм Кабінету Міністрів України 1,8 %; із постійними представництвами нерезидентів 0,9 %; комісіонерами-нерезидентами 0,1 %. За предметом операцій у 2019 р. у складі контрольованих операцій – операції з реалізації товарів (50 %), надання банківських послуг (33 %), надання послуг (6 %), надання фінансових послуг (7 %), з цінними паперами (3 %) та ін. (1 %) [1].

Впровадження та розвиток трансфертного ціноутворення пов'язане з формуванням міжнародних корпорацій. Так, податкова теорія прямо пов'язує виникнення трансфертного ціноутворення із застосуванням трансфертних цін транснаціональними корпораціями з метою зменшення обсягу податкових нарахунків. Транснаціональні корпорації, використовуючи прямі зарубіжні інвестиції, можуть знижувати рівень оподаткування двома способами. Перший – за рахунок створення виробничого підрозділу в країні з низьким рівнем оподаткування. Другий – на основі використання механізму трансфертного ціноутворення, який дає можливість міжнародній корпорації переводити прибутки до країн із низькими податковими ставками, навіть коли вони були отримані в країнах з високим рівнем оподаткування [3; 14, с. 397].

Трансфертне ціноутворення включає в себе використання трансфертних цін – найнижчих внутрішніх цін у компанії, за якими здійснюються розрахунки між різними структурними підрозділами материнської компанії або між учасниками транснаціональних корпорацій [4, с. 7].

Трансфертні ціни можуть досить суттєво різнитися від ринкових. Актуальність використання трансфертних цін для транснаціональних корпорацій зумовлена, по перше, податковими міркуваннями, оскільки в різних країнах, де вони присутні, податкове навантаження може значно різнитися. Натомість використання трансфертного ціноутворення дозволяє транснаціональним корпораціям перенаправляти загальні прибутки для їх оподаткування до країн із нижчими податками.

Сьогодні більшість країн світу керуються Рекомендаціями Організації економічного співробітництва та розвитку з трансфертного ціноутворення для багатонаціональних корпорацій і податкових служб. Для багатьох країн, у тому числі для України, основними причинами застосування норм трансфертного ціноутворення стали високий рівень монополізації економіки, нерозвиненість ринків та ринкових інститутів, відсутність будь-якої достовірної інформації про ринкові угоди й ціни, різні умови оподаткування у країнах-партнерах.

Світовий досвід державного регулювання процесів трансфертного ціноутворення показує, що створення життєздатної системи протидії відтоку прихованого капіталу з національних економік за допомогою внутрішньокорпоративних каналів транснаціональних корпорацій вимагає додаткових витрат як для компаній, так і для податкових органів. Додаткові витрати для компаній пов'язано з веденням необхідної документації, а для податкових органів – із введенням додаткових податків та зборів. Однак більшість країн вважають ці дії виправданими. Контроль за центрами збуту став одним із нових механізмів поповнення бюджету країни, оскільки цей механізм вплинув на експортерів. Торговельні компанії великих українських груп, якщо вони розташовані в країнах із низьким рівнем оподаткування, зазвичай купують продукцію українського виробництва майже за собівартістю, а потім продають її покупцям за ринковими цінами [6]. У результаті більша частина прибутку від продажу залишається в іноземній компанії. Податки з цього доходу в Україні не сплачуються, а грошові кошти в іноземній валюті не надходять в українську економіку.

Операції на внутрішньому ринку України також підлягають податковому контролю, попри те що обидві сторони розрахунків платять податки до одного державного бюджету. Значна кількість підприємств в Україні користуються пільговими податковими режимами, що дозволяє їм значно знизити податкове навантаження. Крім того, в останні роки під час кризи багато компаній накопичили податкові збитки, а це значить, що вони не платять податок на прибуток. Саме через ці компанії здійснюються операції, мета яких – оптимізація оподаткування з податку на прибуток підприємств. Саме тому платники податків, що здійснюють комерційні операції з пов'язаними резидентами, заявили негативну вартість об'єкта податку на прибуток підприємств за попередній фінансовий рік або застосували спеціальні податкові режими [7].

Таким чином, через систему трансфертного ціноутворення держава захищає свої надходження в бюджет і стимулює надходження іноземних інвестицій. Однак завдяки пільговим режимам оподаткування міжнародні корпорації мають можливість законно знижувати свої податки. Але слід зазначити, що хибним є однозначне сприйняття трансфертних цін як інструмента спотворення ними ціни угоди з метою мінімізації податків.

Основною причиною виникнення трансфертного ціноутворення стало формування транснаціональних корпорацій і використання ними афілійованих осіб, що перебувають у сприятливішому податковому режимі для мінімізації податків. Долучення вітчизняного бізнесу до міжнародних ринків змусило українську владу розпочати процес створення механізмів запобігання відтоку капіталу та розмивання податкової бази з податку на прибуток.

СПИСОК ВИКОРАСТАНІ ЛІТЕРАТУРИ

1. Результати роботи ДПС у напрямку контролю за трансфертним ціноутворенням за 2013–2020 роки. Державна податкова служба України: офіц. сайт. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/transfertne-tsinoutvorenn/zagalni-vidomosti/> (дата звернення: 23.03.2021).
2. Алексеева А., Ігнатенко Т. Трансфертне ціноутворення як механізм податкового контролю. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. №3. С. 85–95.
3. Андрусь О.І. Трансфертне ціноутворення в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2018. Вип. 22. С. 6–13.
4. Луніна І.О., Білоусова О.С., Фролова Н.Б. Конкурентоспроможність податкової системи в контексті розширення фіскального простору України. *Економіка України*. 2020. №10. С. 34–53
5. Волошенко А. В. Трансфертне ціноутворення як сфера тіньової економіки в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 55–58.

Бутенко Вікторія Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Одеса, e-mail: vika.onu2017@gmail.com

Злобін Георгій, студент 2 курсу, магістр спеціальності фінанси, банківська справа та страхування, Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Одеса, e-mail: vika.onu2017@gmail.com

Butenko Viktoriya V. - candidate of economic sciences, associate professor, associate professor of the Department of Accounting and Finance, Odesa Mechnikov National University, Odesa, e-mail: vika.onu2017@gmail.com

George Zlobin O. - 2nd year student, Master of Finance, Banking and Insurance, Odesa Mechnikov National University, Odesa, e-mail: vika.onu2017@gmail.com